

Mikszáth Kálmán: PÓSA ÉS A GYERMEKEK

Olyan bolond kort élünk, hogy ritka az olyan ember, aki a lelkét hozzá tudja idomítani a gyermekek gondolkozásához és nem ritka az olyan gyerek, aki úgy gondolkodik mint egy öregember. A modern nevelés elrontotta gyermekeinket.

A poezis hímporát még talán a dajka fújja le a lelkükről. E kicsi szörnyetegek már a bölcsőben realisták. Nekem magamnak van egy Laci fiam, akinek a legelső szava „mama” volt, a másik szava „pénz”. A játékszereket elhajigálja magától, szívesebben játszik a négykrajcárosokkal. Pengeti, gurítgatja. Egy ismerősömnek a fiacskája négyhetes korában kihúzta apró kezecskéivel a dajka zsebéből az arany órát. Ez is szép kezdet. Egy kétéves lányka (a professzoré a második emeletről) a ruhakelméket nézegeti, morzsolgatja, hogy mekkora finomságúak.

De akár százszámra idézhetném a példákat, amik aggodalommal töltik el lelkünket, hogy talán a faj van már egészen enerválva s arra a gondolatra vezet, hogy a társadalom újjáteremtését a gyermekeknél kell kezdeni.

Úgy, úgy a mamelukság, melyet az öregekben szidtok, benne van már a Lacika, Gyurika és Pistikában, és az egyletező delnő előcsillan már a kis Micike, Tinike és Zsuzsikából. Ott kell azt megállapítani a gyökerénél. Itt fent nem lehet.

Igazi öröm, hogy ebben a sivár korban támad egy költő, aki fogja magát és a gyermekek hangján szólal meg oly természetesen, mintha csak a kis teremtések zümmögését, gagyogását rakta volna össze édes behízelt szavakba.

Mégpedig ami fő, megszólal a magyar gyermekek hangján. Nem fordult külföldi mintákhoz, nem tanulmányozta az angol, német irodalom e nemű termékeit, ahol a legnagyobb szellemek büszkeségüknek tartják a gyermekekhez szólani, hanem lement magához a forráshoz, a gyermekekhez – azazhogy nem jó szót használtam, mert *felment*. Aki közel áll a gyermekekhez, közel áll a mennyhez.

Pósa Lajos költő, az, akiről szó van. Egy egész kötet verset rendez most sajtó alá Szegeden, s kötetét most kéziratban, mint halljuk, Trefort miniszterhez terjesztette, hogy azt a közoktatási tanács ajánlja a hazai iskoláknak.

Semmi kétség, hogy a közoktatási tanács örömmel fogja megragadni az alkalmat s elterjeszteni a nagybecsű könyvet, mely a Győry Vilmos gyermekirodalmi termékei mellett páratlanul áll az irodalomban.

Néhány mutatványt szívesen közlünk belőle, a mi előfizetőink gyermekei számára addig is, míg a könyv a nyár folyamán megjelenik: *Tarisznya, botocska*

Van nekem egy tarisznyám,
Nagyapámról maradt rám,
Ütött-kopott mihaszna,
Ringyes-rongyos tarisznya.
Kamarában szegen lóg,
Be is szőtte már a pók.
De ha mondom: “Cingiling!
Hókusz-pókusz! rozmaring!
Terülj, terülj tarisznyám!
Ehetném, meg ihatnám!”

Bezzeg kitesz magáért,
Csörgeti a cintányért,
Terül, terül szaporán,
Van püspöki vacsorám:
Harcsa, potyka, szalonna,
Kolozsvári káposzta,
Jérce, kakas, marhasült,
Túrós lepény, mákos kürt,
Egri piros, tavalyi,
Aszúbor is, tokaji,
Alma, körte, szilva, som,
Mennyi, meg sem olvasom.
– No hát, aki jó gyerek,
Vacsorát majd rendelek,
Apját, anyját meghívom,
Levélben majd megírom.

Van nekem egy botocskám,
Éd's apámról maradt rám.
Öreg, ócska, mogorva,
Kutyafejű botocska.
Ott az ajtó megett áll,
Örökké csak szundikál.
De ha mondom: "Cingiling!
Hókusz-pókusz! rozmaring!
Rossz a gyerek, botocskám!
Húzzad, húzzad a nótám!"
Bezzeg hallgat a szóra,
Meg is ered a nóta,
Muzsikál a sarokban,
Dankó Pista se jobban.
Gyerek hátán hegedül,
Gyerek járja egyedül.
Nesze! első, második!
Nesze! mondja, harmadik!
Három a tánc, fiacskám!
Így rendeli a gazdám.
Járjad, járjad, ha mondom,
A többire mi gondom!
– No hát, aki rossz gyerek,
Egy nótát majd rendelek,
Apját, anyját meghívom,
Levélben majd megírom.

Tele van a kötet ilyen tanulságos, cukros versecskékkal, de a hazafias érzés idejekorán való plántálásáról sem feledkezik meg a derék poéta. Olvassuk csak el például a *“Kis Peti”*-t:

Készülődik a kis Peti,
Sárga lovát kefélgeti,
Mint a bársonyt, ragyogóra,
Szép simára,
Hanyatt esik rajta majd a
Nap sugára.

Ezüst patkó van a lábán,
Boglár csillog a kantárján,
Be van fonva a sörénye
Pántlikával,
Mintha volna a hétszínű
Szivárvánnyal.

“Édes gazdám, megyünk-e már?
Olyan vagyok, mint a madár!
Tedd a lábad hamarosan
A kengyelbe,
Hadd vigyelek katonának
Örömembe!”

“Várj egy kicsit, jó paripám!
Sír a hugom, kis Rózsikám.
Hadd tegyen a csákómra egy
Piros rózsát –
Akkor aztán, szülőfalum,
Isten hozzád!”

“Édes gazdám, megyünk-e már?
Repülhetnék, mint a madár!
Nem hallod-e, én hallom, hogy
Trombitálnak,
Trombitaszó, ez a jele
A csatának.”

“Mindjárt, mindjárt, jó paripám!
Hadd adjon egy csókot anyám!
Hadd kösse föl a kardomat
Oldalamra,
Gyöngyön függő kis keresztjét
A nyakamba!”

“Gazdám, gazdám, kész vagy-e már?
Kirepülök, mint a madár!
Puska ropog, ágyú dörög,
Csattog a kard,
Az ellenség bántja már a
Szegény magyart!”

“Gyi, paripám! Gyi, te Sárga!
Vigy sebesen a csatába!
Keress föl majd, édesanyám,
Kis testvérem,
Ha meghalok a hazáért
Csatatéren!”

Nálunk a gyermek lelkének kiművelésére, első legfogékonyabb fejlődése kor-
szakában, vajmi keveset adnak. “A gyerek hadd nőjön – azt mondják – ha majd el-
szagatja a huszadik pár cipőt, elég idő akkor tanulásra fogni.”

Általában nincs még annyi gond a gyerekekre, mint más művelt országokban.
Enni-inni adnak neki, de a szellemi tápláléktól megvonják.

Egész életemben keserűen fogok visszaemlékezni, hogy egyszer mikor beteg
voltam hat éves koromban, az atyám elhívatta hozzám a doktort, aki különben
keresztapám is volt. Megnézte a nyelvemet, üteremet s azon hitben, hogy lázas
állapotomban úgysem vagyok eszméletnél, így szólt apámhoz:

– Biz ez nehezen teled ki, édes komám uram.

Apám nagyon elszomorodhatott ezen, mert a doktor kevés vártatva így vigasz-
talta:

– Ne búsuljon koma. Hogy tud egy gyerek miatt búsulni? Hiszen többet ér an-
nál egy közönséges borjú is.

Elkedvetlenedve, megriadva hallgattam a paplan alatt e kegyetlen szívű doktor
szavait – de megbocsátottam neki, mert hiszen a tulajdon keresztapám volt.

De mit panaszkodom én most a saját gyerekkori bajaimmal, mikor már ősz ha-
jam van, – ahelyett inkább bejelentem nektek, gyerekek illő módon a nagy öröm-
hírt:

Csörög a szarka,
Billeg a farka,
Ki lesz a vendég?

Hát ki lenne más – Pósa bácsi, az új képeskönyvével.

(1886)

In: Mikszáth Kálmán: Cikkek és karcolatok III.
(Pósa Lajos: Gyermekversek c. kötetéhez)